

HVORDAN BAGSIDEN BLIVER FREMLAGT

– Systematisk review over de sidste 40 års forskning i Østgrønland

Af Mia Glendøs¹

Dette review indeholder en samling af 43 empiriske psykologisk-, sundheds- og samfundsrelaterede studier omkring børn og unge i Østgrønland, publiceret i perioden 1976-2016. Studierne er indsamlet via en systematisk søgning i forskellige databaser, tidsskrifter og publiceringslister samt en gråzonesøgning via blandt andet lokale netværk i Østgrønland. Reviewet inkluderer studier fra nationale forskningsprojekter, hvor østgrønlandske forhold er inddraget og brugt til sammenligning med vestlige forhold samt mere isoleret østgrønlandsk forskning. Reviewet viser, hvordan den nationale forskning overvejende fokuserer på problematiserende forhold via kvantitative beskrivende forskningsmetoder, mens den lokale forskning fortrinsvis indbefatter kvalitative studier, der dels indeholder forslag til, hvad man kan gøre lokalt for at komme problemerne til livs, og dels inddrager et syn på styrker og ressourcer i Østgrønland. Det vurderes i artiklen, at hvis forskningen har til hensigt at bane vejen for forebyggende sociale indsatser, bør forskerne inkludere en vurdering omkring, hvorvidt selve forskningspraksissen diskursivt er med til at skabe problemorienterede identifikation af østgrønlandske forhold og mennesker.

1. Baggrund for review-undersøgelsen

Solen rammer hver dag Grønlands østside først og viser sig op mod to timer senere i vest. Alligevel bliver Østgrønland kaldet *Tunu* (bagsiden), og østgrønlanderne kaldet *tunumiut* (bagsideboer), mens de selv foretrækker at blive kaldt *iivit* (mennesker) (Thisted, 2002). Bagsiden refererer til de kolonialt determinerede forhold, hvor østgrønlandske bopladser blev opdaget og koloniseret langt senere end dem langs vestkysten, der med sine varmere opadgående havstrømme gjorde færdens langs vestkysten mere tilgængelig med skib (Lynge, 2001; Hendriksen, 2013). Gennem tiden er flere meget negative østgrønlandske stereotyper blevet beskrevet (Langgård, 1999; Thisted, 2002). Dette er blevet forklaret ud fra opdagelsen og missioneringen i Østgrønland, der blev igangsat i en tid, hvor vestgrønlanderne disku-

1 Cand.psych. fra Københavns Universitet med Ph.d. fra Aarhus Universitet.

terede *kalaaliussuseq* (den grønlandske identitet). Missioneringen af øst kunne give vestgrønlænderne selvtillid, så de kunne se sig selv som de civiliserede, der kunne redde de “uciviliserede hedninge” i øst (Langgård, 1999). Men selv i vores tid føler flere østgrønlændere en stigmatiserende og ulige behandling fra Vestgrønland (Sommer, 2014). Derudover er det nærmest alment kendt i Grønland, at der i Østgrønland er langt større sociale problemer end i resten af landet. Det vil jeg gerne undersøge nærmere. Der er hidtil ikke lavet en systematisk indsamling og oversigt, et *review*, over den forskningsbaserede viden omkring befolkningen i Østgrønland og deres forhold. Jeg vil med dette review undersøge, hvad der egentlig findes af empirisk forskningsbaseret viden om de østgrønlandske forhold omkring børn og unge, og jeg vil se nærmere på, hvilke metoder forskningen generelt har benyttet til at frembringe denne viden.

1.1 Review-artiklens indhold og fokus

Ud fra antagelsen om, at den viden, man har, afhænger af, hvordan man tilegner sig den, vil jeg se på de dominerende forskningsmæssige metoder, der gennem tiden er brugt til at undersøge de østgrønlandske forhold. Jeg vil belyse de temaer, forskningen tager op, både når østgrønlandske forhold i nationale undersøgelser bliver sammenlignet med de vestgrønlandske, og når der er tale om forskning, som retter sig mere fokuseret mod bestemte emner i Østgrønland. Som det første vil jeg i artiklen kort præsentere Østgrønland og de overordnede beboelsesmæssige forhold. Som det andet vil jeg redegøre for reviewets dataindsamlingsmetode, herunder søgningsstrategi og screeningskriterier. Som det tredje vil jeg analysere på de inkluderede 43 studiers metoder og emnevalg. Som det fjerde vil jeg fremlægge resultaterne af disse analyser. Som det femte vil jeg diskutere, hvordan jeg ser forskningens udlægninger af de østgrønlandske forhold, og jeg vil komme ind på, hvordan forskningsmetoder genererer den viden, studierne får sat i spil, og reflektere over, hvilken viden om Østgrønland reviewets inkluderede studier ikke får med.

1.2 Kort præsentation af Østgrønland

På Grønlands østkyst er der i dag to områder med beboelse. Det nordligste omkring byen Ittoqqortoormiit med 381 indbyggere (GS, 2016) ved verdens længste fjord, Scoresbysund, og det sydligste område, Ammassalik, 100 km syd for polarcirklen. Ammassalik huser byen Tasiilaq med 2.018 indbyggere og de fem bygder Isortoq (82), Kulusuk (249) Kuummiut (309), Sermiligaaq (206) og Tiniteqilaq (112), her angiver tallene i parentes efter hvert bygde navn antallet af indbyggere (ibid.). Den generelle forskel på by og bygd er, at byerne er større og har flere indkøbs- og transportmuligheder, hvor bygderne er mindre, men har bedre og mere direkte adgang til jagt og fiskeri (Hendriksen, 2013).

Som i resten af landet er hver by og bygd i Østgrønland isoleret fra hinanden, da der ikke findes forbindende vejsystemer. I Ammassalik-området er der én lufthavn med nationale og internationale fly. Den ligger i bygden Kulusuk. De andre bygder og byen Tasiilaq kan man hovedsageligt kun komme til med helikopter og skib, når vejret og årstiden tillader det. Transportmulighederne i Østgrønland er som på mange andre steder i Grønland afhængige af årstiden og vejrforhold. Man kommer sjældent frem til sin destination til planlagt tid. Dette forhold afspejles også i den østgrønlandske forskning, hvor empiriindsamling på grund af vejrforholdene i de afsides områder i flere tilfælde må udsættes eller opgives (MIPI, 2011).

2. Dataindsamlingens metode

Datamateriale for dette review er indsamlet ud fra forskningskriterier for systematiske review (Okoli & Schabram, 2010; Randolph, 2009; Tiftikiçi & Larsen, 2013) i forbindelse med en større systematisk kortlægning (*systematic mapping review*) af psykologisk relateret forskning omkring børn og unge i hele Grønland (Glendøs & Berliner, in review). Reviewet er baseret på udgivet tekstmateriale, oftest i form af artikler eller rapporter. Derved udelukkes mere kunstneriske vidensfremstillinger som malerier, fotografier, musik, film og tv. Tekstmaterialet bliver i dette review omtalt som studier, og de kan være skrevet på dansk, engelsk, svensk og norsk. Der er ikke kendskab til nogen studier skrevet på grønlandsk, der ikke også er oversat til enten dansk eller engelsk. Tidsperioden dækker fra januar 1976 til november 2016. Det er altså udelukkende studier udgivet i denne 40-årige periode, som er inddraget i reviewet. Efter søgnings- og screeningsprocessen på det større review blev der samlet i alt 43 ud af 335 studier, der omhandler Østgrønland, til dette review. Disse 43 studier er fundet ved en generel benævnelse af Østgrønland eller specifikke benævnelser af en af de østgrønlandske byer eller bygder i studierne titler, abstracts, resuméer, konklusioner eller i de tilfælde, hvor studiet ikke havde et abstract eller resumé, via en *full text screening*.

2.1 Søgning

Søgningsprocessen omfatter en hovedsøgning og en supplerende søgning. Ved hovedsøgningen blev der lavet fire databasesøgninger i perioden oktober 2014 til september 2016 i 16 forskellige databaser samt søgninger i fem tidsskrifter. Ved den supplerende søgning blev der lavet publikationssøgning i syv organisationer og hos ti aktive grønlandsforskere. Derudover blev der lavet en såkaldt gråzonesøgning via biblioteker og referencelister fra inkluderede studier og via lokale netværk i Tasiilaq og i forskningsmiljømæssige sammenhænge.

De specifikke lokaliteter i hovedsøgningen omfattede følgende 16 databaser: CBCA (Canadian Studies, Education), ERIC (Education Resources In-

formation Center), DAAI (Design and Applied Arts Index), ebrary/ebooks, IBSS (International Bibliography of the Social Sciences), LLBA (Linguistics and Language Behavior Abstracts), MEDLINE®, PILOTS (Published International Literature On Traumatic Stress), ProQuest (including: ProQuest Dissertations & Theses Global / Education Journals / Research Library / Science Journals), PsycARTICLES, PsycINFO, Social Services Abstracts, Sociological Abstracts og Worldwide Political Science Abstracts.

Hovedundersøgelsens fem inkluderede tidsskrifter var: Arctic (under AINA, Arctic Institute of North America), Grønlandsk Kultur- og Samfundsforskning, International Journal of Circumpolar Health, INUSUUK (Arktisk Forskningsjournal under departementet for Uddannelse, Kultur, Videnskab og Kirke i Naalakkersuisut, Grønlands selvstyre) og Psyke & Logos. Med inkluderingen af disse 16 forskellige databaser og de fem tidsskrifter var der i hovedsøgningen tilstræbt en bredde, intenderet mod at inddrage mange og videnskabeligt varierende studier.

De specifikke lokaliteter i den supplerende søgning omfatter publikationslister hos følgende syv organisationer: Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet), MIO (Meeqqat Pisinnaatitaaffiinik Sullissivik, Børnerettighedsinstitutionen), MIPI (Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik, Videnscenter om Børn og Unge), PAARISA (Grønlands hjemmestyre), KVUG (Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland), SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd), SIF (Statens Institut for Folkesundhed på Syddansk Universitet) samt publikationslister hos følgende ti grønlandsforskere: Birgit Kleist Pedersen, Birgit Niclasen, Christina Warrer Schnohr, Else Christensen, Inge Lynge, Inger Dahl-Petersen, Karla Jessen Williamson, Peter Berliner, Peter Bjerregaard og Tine Curtis. De inkluderede organisationer og forskere samt den supplerende gråzonesøgning er valgt ud fra hovedsøgningens fund eller ud fra anbefalinger fra lokale netværk i Østgrønland eller i forskningsregi.

2.2 Screening

Der er udført to niveauer af screening. Det første niveau er baseret på en screening ud fra titel og abstract, hvor mange dubletter er sorteret fra. Det andet screeningsniveau inkluderer en gennemgående læsning af alle abstracts og resuméer samt fuldtækstlæsning, hvis publikationen ikke indeholdt abstract eller resumé, eller hvis det ud fra det anførte ikke var muligt at gennemskue, hvilke forskningsmetoder, fokusområder og centrale fund det gældende studie viste. Screeningen er foretaget ud fra tre følgende kriterier for inklusion til reviewet:

- 1) studiet skulle omhandle viden omkring børn og unge i Østgrønland,
- 2) studiet skulle omhandle psykologisk relateret forskning
- 3) studiet skulle være empirisk baseret.

Det første kriterie om at inkludere studier omkring børn og unge har været bredt defineret ud fra et community-psykologisk videnskabsteoretisk udgangspunkt. Børn og unge ses ikke som fritsvævende individer, men som inter-relateret med samfundets voksne, organisationer, netværk og muligheder (Kloos et al., 2012; Nelson & Prilleltensky, 2010; Orford, 1999). Herunder skal ordet *omkring* signalere denne definerings, hvor reviewet inkluderer studier med emner omkring børn og unges liv, for eksempel studier om familier, levevilkår, helbred, institutions- og samfundsmæssige forhold.

Det andet kriterie om, at studiet skulle omhandle psykologisk relateret forskning, repræsenterer en følge af det omfangsrige videnskabelige felt, som vedrører psykologien (Christensen, 2003). Her er det ordet *relateret*, der signalerer en bredde inden for forskningstraditioner relateret til psykologiske emner. Dette kriterie indebærer inkludering af sundhedsforskning, medicinsk forskning, socialforskning, antropologisk forskning, historieforskning og samfundsforskning.

Det tredje kriterie om det empirisk baserede er valgt for at udelukke artikler, der udelukkende er funderet i overvejelser, som ikke er blevet relateret til en udforskning af dette i praksis. De traditionelle forskningskvalitetskrav omkring *blind peer review* (anonym fagfællebedømmelse) generaliserbarhed og reliabilitet (Andersen, 2010; Clearinghouse, 2011) er ikke rigtigt håndhævet for de inkluderede studier i dette review, da det er opfattelsen, at mange kvalitative studier for eksempel ikke lader sig gentage ud fra en reliabilitetsforestilling. Men studierne skulle have en vis empirisk validitet og konsistens i undersøgelsen og derved fremføre resultater i overensstemmelse med det, forskerne opgav at have undersøgt (Clearinghouse, 2011). Hvis der efter gennemlæsning af studiet var for meget tvivl om den empiriske metodes målingsvaliditet (Andersen, 2010), blev det derfor sorteret fra.

3. Analyse

For at undersøge, hvordan Østgrønland er repræsenteret i de sidste 40 års psykologisk relateret empirisk forskning omkring børn og unge i Grønland, er der benyttet analyseteknikker knyttet til kodning af empirinære repræsentationer (Søndergaard, 2000) og derefter konstrueret nogle overordnede kodningskategorier via fokuseret kodning (Lofland, Snow, Anderson & Lofland, 2006). Målet for brugen af disse kodninger er at holde analysen så tæt på de inkluderede studiers eksplicite repræsentationer som muligt. Konkret blev de 43 inkluderede studier analyseret ved indskrivning i et Excel 2010-ark på rækker med adskilte kolonner til årstal og forfatter(e), publiceringssted og

søgningslokalitet, titel, primære fokus, benyttede metoder, fremlagte resultater og konklusioner. Ekstra kolonner blev derefter indsat til optælling af studierne metodebrug af kvantitativ eller kvalitativ karakter samt til kodning af studierne temaer. Excel-funktionerne var oplagte at bruge til at identificere frekvensen af studierne metodevalg og temaer.

Min analytiske diskriminering af studierne brug af kvantitative eller kvalitative metoder er sket ud fra metodeteoretiske beskrivelser af, hvordan disse metoder generelt kommer til udtryk (Karpatschof, 2015; Nauman, 2014). Kvantitative metoder inkluderer her brug af statistiske registreringer, spørgeskemaer, spørgeskemabaserede interview, blodprøver samt andre humanbiologiske tests. De kvalitative metoder inkluderer brug af semistrukturerede eller åbne interview og samtaler, observationer, etnografiske feltophold, arkæologiske udgravninger, diskursive analyser og interventionsorienterede metoder som aktionsforskning eller projektorienteret forskning. Resultatet af analysen af de 43 studier viser, at der er en overvægt i brugen af kvantitative forskningsmetoder. Det er blot i 19 % af studierne, at der er anvendt såvel kvantitative som kvalitative metoder.

4. Resultater

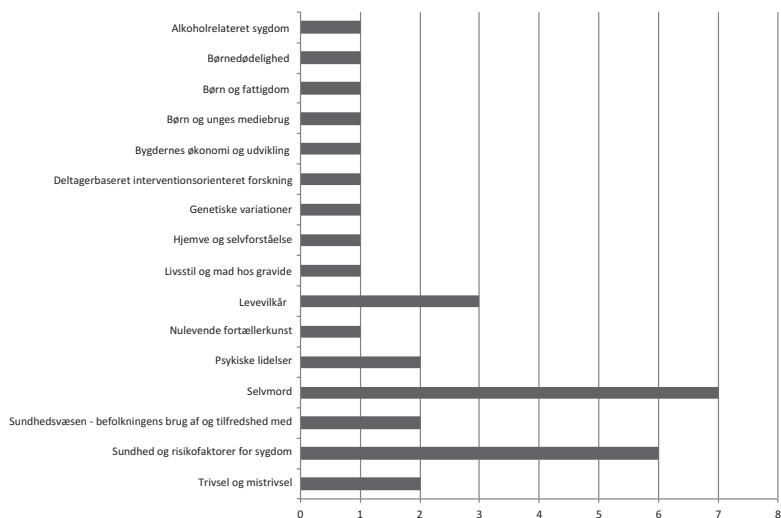
Involveringen af østgrønlandske forhold er behandlet på varierende niveauer i alle 43 studier. Her er de delt op i tre niveauer ud fra involveringen af Østgrønland i studierne beskrivelser af fokus, resultater eller konklusioner. I parenteserne er det angivet, hvor mange studier der var fundet under hvert niveau. Nationale studier, hvor data fra Østgrønland er inkluderet, men ikke regionalt udskilt ved sammenligning med resten af landet (8); nationale studier, hvor østgrønlandske forhold sammenlignes med resten af landet (26); og lokale studier, der hovedsageligt fokuserer på østgrønlandske forhold (9). Analyser fra hvert af de to sidste niveauer er præsenteret i det følgende.

4.1 Nationale studier med regionale sammenligninger

Af de fundne 26 nationale studier, hvor østgrønlandske forhold bliver sammenlignet med resten af landet, er der i analysen fokuseret på, hvordan denne sammenligning udspiller sig, og hvilke indtryk man får af forholdene for børn og unge i Østgrønland. Dette er gjort ud fra kategorisering af de temaer, som hvert studie fokuserer på, samt en diskursanalyse af de fremlagte resultater og konklusioner omkring Østgrønland. Jeg definerer her diskurser som studierne konstituerende italesættelser af forskningsresultaterne ud fra en teori om, at repræsentationer er med til at skabe viden og identitet (Jørgensen & Philips, 2002; Philips, 2010). Det, som studierne ekspressivt formidler, er bestemmende for, om de er analyseret til diskursivt at italesætte østgrønlandske forhold som problematiske.

4.1.1 Temaer for de 26 nationale studier, der opstiller regionale sammenligninger

Der er ved hvert studie undersøgt studiets formål og fokus. Herudfra er der via kodningsstrategien kodet temaer, som studierne fokuserer på. De analyserede temaer skal ikke opfattes som determinerende for alle de emner, et givent studie kan bringe i spil, men for det overordnede formål og fokus, som studiet sætter op. Der blev i alt kodet 16 temaer, som de 26 fundne studier hovedsageligt fokuserer på. Nogle af temaerne går derfor igen på tværs af studierne, og et par af studierne indeholder også flere end ét tema. Et diagram over 16 temaer er herunder opstillet.

Figur 1. Diagram over frekvens af temaer for de nationale studier, der inkluderer Østgrønland sammenlignet med resten af landet.

I diagrammet i figur 1 er de 16 temaer opstillet på den vertikale akse, hvor den horisontale akse viser antallet af studier med det givne tema. Diagrammet illustrerer, hvordan nogle temaer er mere dominerende end andre. Temaerne omhandlende *levevilkår*, *selvmord* samt *sundhed og risikofaktorer for sygdom* går igen i flere af studierne. Ser man på indholdet i de opstillede temaer, kan man måske allerede her ane en tendens til at fokusere på en række problemorienterede forhold, som alkoholrelaterede sygdomme, børnedødelighed, fattigdom, psykiske lidelser, selvmord, risiko for sygdom og mistrivsel. Når man så går videre og ser på, hvordan de østgrønlandske forhold bliver fremstillet under studierne resultater og konklusioner, hænger dette da også sammen med en problemorienterende tendens. Dette vil give sig udtryk, når jeg i det følgende vil fremlægge analyseresultaterne fra kodningen af de inkluderede studiers resultater og konklusioner.

4.1.2 Den østgrønlandske repræsentation i de nationale studiers resultater og konklusioner

Generelt sidder man tilbage med et noget dystert indtryk af de østgrønlandske forhold, som de bliver opstillet i de inkluderede studier. Inden for syv overordnede kategorier bliver de østgrønlandske forhold eller steder på østkysten udskilt som særligt problematiske i forhold til andre dele af landet. De syv kategorier handler om alkoholforbrug (Dahl-Petersen, Larsen, Nielsen, Jørgensen & Bjerregaard, 2016; Pedersen & Bjerregaard, 2013; Rex, Krarup, Laurberg & Andersen, 2016), arbejdsledige (Dahl-Petersen et al., 2016; Rønne, Niclasen & Blaabjerg, 2012), børnedødelighed (Bjerregaard, Senderovitz & Ramlau-Hansen, 1995), fattigdom (Pedersen, Mikkelsen & Bjerregaard, 2013), selvmord (Bjerregaard & Lyng, 2006; Bjerregaard, Curtis, Jørgensen & Sales, 2006; Bjerregaard & Larsen, 2015; Hicks, 2007; Lyng, 1985; Pedersen, Dahl-Petersen & Bjerregaard, 2007), sociale relationer (Pedersen & Bjerregaard, 2013), sundhed (Curtis, Bjerregaard, Senderovitz, Christensen & Pars, 1995; Toft, Pedersen, Bonde & INUENDO Research Team, 2004) og ulige vilkår (Dahl-Petersen et al., 2016). Flere af disse overordnede kategorier er repræsenteret inden for de samme studier, som undersøger de regionale forskelle omkring problematiske forhold, og deres resultater og konklusioner giver et indtryk af særligt mange problemer i Østgrønland. Kendetegnende for disse studier er, at de kommer fra en folkesundhedsorienteret forskningstilgang, der traditionelt fokuserer på problemer for at skabe viden omkring, hvor og hvordan behandling kan være mest hensigtsmæssig. Studierne her benytter alle kvantitative forskningsmetoder til at nå frem til deres resultater, men to af studierne kombinerer dette med kvalitative metoder (Pedersen & Bjerregaard, 2013; Pedersen et al., 2013).

Men der er også resultater fra folkesundhedsvidenskabsstudierne, der tyder på mindre problematiske forhold i Østgrønland i forhold til resten af landet. Et studie fra 1996 viser, at befolkningen i Østgrønland er mere positivt stemt omkring kontakten til sundhedsvæsenet end resten af landets befolkning (Christensen, Bjerregaard & Curtis, 1996). Et andet studie viser, at selvom børnedødeligheden stadig generelt er for høj, er den faldet proportionelt mest i Østgrønland i perioderne 1987-91 og 1992-99 (Aaen-Larsen & Bjerregaard, 2003). Et tredje studie fra 2006 viser, hvordan unge i Tasiilaq har et sundere forhold til alkohol sammenlignet med unge i Nuuk (Curtis et al., 2006), men dette resultat ændres dog i et studie fra 2013 (Pedersen & Bjerregaard, 2013). Til gengæld viser dette studie også, at "for unge med bopæl i Østgrønland er der sket en positiv udvikling, hvor andelen af unge, der dyrkede hård motion daglig i 2011, var 33 % sammenlignet med 14 % i 2004" (Pedersen & Bjerregaard, 2013, p. 130). Her bruges altså udsagnet *positiv udvikling* vedrørende resultater fra Østgrønland. I to andre resultater omkring misbrug nævnes Østgrønland ikke direkte, men landets andre re-

gioner nævnes som havende større problemer. Dette gælder for resultater om alkoholindtag hos gravide og om unges rapporteringer om hashmisbrug og spilafhængighed i den nærmeste familie (Knudsen, Long, Pedersen & Bonefeld-Jørgensen, 2015; Pedersen & Bjerregaard, 2013).

Andre resultater, der bliver fremlagt omkring Østgrønland i de 26 nationale studier, synes i mindre grad at udlægge forhold, der karakteriserer enten noget positivt eller noget problematisk. Et studie fra 1995 konkluderer, at bydebefolkningen i områderne omkring Diskobugten (midt-vestkysten) og Nord- og Østgrønland generelt lever mere traditionelt end bybefolkningen (Curtis et al., 1995). Et studie om grønlandsk fortællekunst fremhæver, hvordan udviklingen i Tasiilaq har været særlig hurtig, da alle de nulevende tasiilaqske fortællere boede i tørvehytter som børn og unge (Thisted, 2002). Studier omkring etnicitet og genetisk regionale og globale blandinger viser, hvordan den vestgrønlandske befolkning anslås at have en tredjedel til en fjerdedel ikke-inuit-gener, mens befolkningerne i Nord- og Østgrønland er langt mindre genetisk blandede (Lynge, 2001; Moltke et al., 2015). Herunder konkluderer et af studierne, at selvom den traditionelle eskimoiske kultur i årtusinder har vist sin styrke til at klare problematiske og belastende situationer under den tids ekstreme betingelser, har de ændrede livsvilkår som følge af moderniseringen efterladt mange i et tomrum (Lynge, 2001). Dette tomrum er, jævnfør den senere modernisering i Østgrønland, opstået senere her (ibid.).

Resten af resultaterne fokuserer på emner som økonomi, arbejde og det at flytte mellem forskellige områder. Et studie, der blandt andet via længere kvalitative interview med folk i udvalgte bygder rundt om i Grønland går tæt på forhold i de østgrønlandske bygder Isortoq og Kuummiut og advokerer for en mere nuanceret debat omkring den økonomiske situation i bygderne og mere inddragelse af den lokale befolkning (Hendriksen, 2013). Et studie konkluderer, at der fra 2009-2010 generelt er blevet flere ledige, men i Narsaq (beliggende i syd på vestkysten) og i Tasiilaq er der færre ledige kvinder i perioden (Rønne et al., 2012). Et studie undersøger, hvor unge vil hen, hvis de skulle flytte fra deres by. Det konkluderer, at unge i Ittoqqortoormiit helst vil til Nuuk, og at unge i Tasiilaq foretrækker Nuuk som drømmested, men ser Danmark som et realistisk sted (Pedersen, 2002). Et sidste studie beskriver tre community-projekter i Ittoqqortoormiit, Qasigianniguit og Upernavik, og konkluderer en manglende viden omkring udførelse af deltagerbaseret forskning (Curtis, Olsen, Kjeldsen & Bjerregaard, 2005).

4.2 Lokale studier, der hovedsageligt fokuserer på Østgrønland

Ud af søgningen af de sidste 40 års forskning omkring børn og unge i Grønland er der blot fundet ni studier, som hovedsageligt har fokus på østgrønlandske forhold. Disse involverer:

1. Et fransk etnografisk og helhedsorienteret (“etnoøkologisk”) studie af fangere i Østgrønland, deres kulturelle deling af mad og deres afhængighed af vejr og miljø (de l’Homme, 1987)
2. En analyse af, hvordan social forandring kan skabe sociale problemer ud fra et statistisk studie over befolkningstal og dødsårsager i Ittoqqortoormiit (Larsen, 1992)
3. Et studie, der peger på et behov for at revurdere omfanget af overvægtige inuitter og en fornyet inuit-specifik BMI-repræsentation (Andersen, Mulvad, Pedersen & Laurberg, 2004)
4. Et arkæologisk studie af børnelegetøj fra Nordøstgrønland, der analyseres i forhold til socialisering hos tidligere beboere på østkysten (Hardenberg, 2009)
5. Et studie, der med lokal og antropologisk baggrund giver et samlet overblik over, hvordan man kan forbedre børn og unges vilkår og muligheder i Tasiilaq og de omkringliggende bygder (Lind, 2011; Olsen & Lind, 2011)
6. Et studie omkring sproglige udfordringer for elever i Østgrønland, der ikke i deres hverdag taler den nationale vestgrønlandske dialekt kalaallisut, der bliver undervist i i alle Grønlands skoler (Holbech, 2014)
7. Et studie af omfanget af implementering af elevers synspunkter og perspektiver i det daglige arbejde hos en gruppe lærere (Glendøs, 2016)
8. Et studie, der ud fra børneombudsmanden og en børnekonsulents besøg i Tasiilaq og Kuummiut konkluderer, at der er en stor gruppe børn og unge, som ikke får den omsorg og beskyttelse, de har krav på (Lyng, 2016)
9. Et studie, der rummer en samling af refleksioner fra det første år i et treårigt community-projekt og beskriver, hvordan balance og styrke kommer i form af netværk med gensidig støtte, nærhed mellem mennesker, gavegivning og generøsitet, anerkendelse, respekt, fællesskab og det at le sammen (Berliner, Enghoff & Molbech, 2016).

Metodisk benytter tre ud af de ni studier et mix af både kvantitative og kvalitative metoder, og til forskel fra de nationale studier er der overvægt af andelen af kvalitative metoder (67 %). Dette afspejler givetvis, at et lille sample, der kan findes for mange studier i tyndbefolkede områder, ofte medfører mere kvalitativ metodebrug. I kvalitativ forskning efterstræber forskeren nemlig tit en forståelse for detaljer i en lokal *setting*, en specifik kulturhistorisk kontekst, konkrete sociale processer eller det perspektiv, bestemte mennesker har på et givent fænomen (Brinkmann & Tanggaard, 2015; Denzin & Lincoln, 2011; Nauman, 2014). Resultaterne fra disse ni studier sætter fokus på dels problematiske forhold i Østgrønland (Holbech, 2014; Larsen, 1992; Lyng, 2016; Olsen & Lind, 2011), dels på forskningsmæssige redskaber og interventionsmetoder (Andersen et al., 2004; Glendøs, 2016; Berliner et al., 2016) og dels på traditionelle kulturelle forhold (de l’Homme, 1987; Hardenberg, 2009).

5. Diskussion – hvordan bliver bagsiden fremlagt?

Som jeg skrev i indledningen, var målet for dette review at undersøge, hvad der egentlig findes af viden om de østgrønlandske forhold omkring børn og unge, og hvilke metoder forskningen generelt har benyttet til at frembringe denne viden. Jeg har inddraget materiale via søgning og screening, som er fundet ud fra en forskningstradition, hvor empirisk validitet og tydelighed omkring de forskellige studiers formål, metode og resultater skulle være til stede i tekstmaterialet.

Giver dette review derfor et billede af, hvad der er særligt ved Østgrønland? Næppe. Mere kunstnerisk materiale kan give et langt mere nuanceret indtryk, ligesom tekster, der er mindre empirisk fokuseret, kan fremvise andre former for reflekteret viden omkring østgrønlandske børn og unge. Dette review giver et billede af, hvordan denne traditionelle vestlige form for forskning fremlægger Østgrønland.

Men dette review er måske ikke engang repræsentativt for den samlede empiriske forskning, der er lavet de sidste 40 år vedrørende Østgrønland. Fire ud af de ni lokale studier, der fokuserer på østgrønlandske forhold, har jeg fundet via mit lokale netværk i Tasiilaq og forskningssammenhænge (Glendøs, 2016; Holbech, 2014; Lind, 2011; Lyng, 2016; Olsen & Lind, 2011; Berliner et al., 2016). Det siger noget om, at der kan være anden forskningsbaseret viden om børn og unge i Østgrønland, der ikke kommer med ud fra en søgning i de bibliografiske databaser, de valgte organisationer, tidsskrifter og aktive forskeres publiceringslister, selvom jeg tilstræber bredde. Alene inden for sundhedsvidenskabelig forskning, som jo ellers er særdeles repræsenteret i dette review, bliver der talt om, at meget forskning ikke er inkluderet i de bibliografiske databaser (Bjerregaard, 2005). Reviewets sample er hentet ud af et større review om forskning omkring børn og unge i hele Grønland, hvor også den eskimologiske forskning utilsigtet er meget lidt repræsenteret. Mine tre screeningskriterier ekskluderede, på trods af den efterstræbte bredde, en del tekster, der ud fra en lidt traditionel vestlig forskningsoptik ikke var tydelige nok i deres målingsvaliditet eller relateret nok til børn og unge.

De 43 inkluderede studiers eksplicite formål eller fokus er via analysen blevet kodet, ligesom studierne resultater og konklusioner er det. Resultaterne viser dels en sammenhæng mellem de forskningsmæssige formål og emner med de resultater, studierne fremlægger, dels en overvægt af kvantitativ metodebrug i den nationale forskning og en overvægt af kvalitative metoder i den lokale forskning og dels en overvægt af resultater og konklusioner i den nationale forskning, der fremhæver problematiske forhold i Østgrønland. Jeg vil i denne diskussion se nærmere på denne overvægt af kvantitative metoder og problematiseringer; hvordan de lokale studier ad-

skilte sig fra de nationale studier samt fremlægge nogle perspektiver på, hvad man fremtidigt kunne undersøge omkring Østgrønland, og hvordan det ellers kunne gøres.

5.1 Overvægt af kvantitative metoder og folkesundhedsforskning i Grønland

Selvom jeg ud fra reviewets søgning og screeningstrategier havde forventet en bred videnskabsrepræsentation, der kunne rumme både kulturel, social, antropologisk og historisk videnskabsteori, var der i de nationale studier, som inkluderer Østgrønland (med eller uden regionale sammenligninger), en klar overvægt af sundhedsforskning. Dette giver sig udtryk i den folkesundhedsmæssige og naturvidenskabelige måde at lave forskning på, der hovedsageligt benytter sig af kvantitativ metodologisk forskning. Denne forskning indebærer en bestemt måde at erhverve sig viden omkring mennesker og samfund på, som traditionelt bundet i en positivistisk tænkning, der benytter lineære kausalslutninger, lægger vægt på værdineutralitet i de sproglige fremlæggelser og ofte er meget beskrivende i sit udtryk (Nauman, 2014; Karpatschof, 2015). At kvantificere er som bekendt at knytte tal til objekter, og kvantitative forskere undersøger ofte frekvenser, variable og sammenligninger, der har til hensigt at frembringe noget generel viden om bestemte emner (Bem & de Jong, 2001). Reviewets resultater viser, at selvom studierne peger på forskellige emner, og nogle studiers resultater viser, at der procentvis er flest unge i Grønland, som rent faktisk trives (Dahl-Petersen, Pedersen & Bjerregaard, 2007; Pedersen & Bjerregaard, 2013), så er der flest problemorienterede emner som selvmord og risiko for sygdomme. Ligeledes er der flest resultater omkring Østgrønland som særligt udsat for problematiske forhold, når man ser på, hvad studierne fremlægger inden for regionale sammenligninger.

En forskning, der fremhæver problematiske regionale forskelle, er yderst brugbar. Studier, der specificerer, hvor og hvorledes problemerne særligt udfolder sig, giver også retning til fremtidige sociale indsatser af enten forebyggende eller behandlende karakter. For at kunne rette sociale og organisatoriske indsatser og bevilge midler i forhold til de lokale behov, skal man vide, hvor man skal sætte ind med disse indsatser, og hvilke indsatser det giver mening at bevilge penge til. Økonomi og politik spiller altid ind, når der i Grønland og i Danmark skal bevilges midler til sociale indsatser. Politisk ser det også ud til, at der er blevet lyttet til fortællinger om problematiske forhold i Østgrønland, hvorfor Naalakkersuisut departement for Familie, Ligestilling, Sociale Anliggender og Justitsvæsen var på tilsyn i Tasiilaq i foråret 2016 (Naalakkersuisut, 2016a) og derefter har sikret, at der afsættes en ekstra bevilling på 2,5 mio. kr. i 2016 til familiebehandlingscenteret (Naalakkersuisut, 2016b). Ligesom børneombudsmandens besøg i Tasiilaq den samme sommer (Lyng, 2016) vidner om en skærpet opmærksomhed omkring børnenes vilkår og muligheder.

Men kan en forskning, der fremhæver problematiske forhold rettet mod et bestemt regionalt område, også være med til at stigmatisere den givne befolkning? Man kunne godt forestille sig et noget fordrejet billede af både Østgrønland generelt og af befolkningen, der bor der, hvis man ikke hører andre historier om østgrønlænderne og de østgrønlandske forhold end de problemfremhævende. Spørgsmålet er, om dette problembillede kan gå hen og blive helt identificerende med Østgrønland. Det kunne være interessant at undersøge, om børn og unge i Østgrønland kan identificere sig med dette problembillede. Et lokalt forankret studie fra Tasiilaq og Nanortalik (Berliner et al., 2016) beskriver, hvordan de kan føle sig fremmedgjorte over for den nationale forskning, som ikke er deres, og at en vedvarende problemfokuserende beskrivelse kan medføre en vedvarende positionering af mennesker som “dem, der ikke kan finde ud af det” (ibid., p. 35).

Hvis forskning har til hensigt at bane vejen for forebyggende arbejde og sociale indsatser, er det hermed også vigtigt, at forskerne starter med at vurdere, hvordan selve forskningspraksissen i valg af emner, fokus og metoder kan være med til at danne grobund for hele diskursen og retningen omkring dette arbejde. Sat lidt på spidsen kan man måske se på, om forskningen diskursivt fremstiller østgrønlænderne som nogle, der skal behandles ud fra en udefra forstående bedreviden, eller nogle, der skal lyttes til i deres egen visdom. Meningen i disse to diskurser kan godt være tænkt som sammenhængende indenfor en psykologisk eller social indsats, men de giver alligevel helt differentierede retninger for identifikation af østgrønlænderne.

5.2 De lokale studier over for de nationale studier

De ni studier, jeg har kategoriseret som mere lokalt fokuserede, rummer generelt en anden slags metodologisk tradition. Til forskel fra den mere beskrivende karakter, der gør sig gældende for de kvantitative studier, rummer de kvantitative studier, som her er i overtal, en mere forklarende og udforskende karakter. Men selvom de kvalitative metoder procentmæssigt er i overtal, bliver de lokale forhold også problematiseret i fire af studierne (Holbech, 2014; Larsen, 1992; Lind, 2011; Lyng, 2016; Olsen & Lind, 2011). Der er dog stadig en metodologisk sammenhæng i dette. Det ene studie benytter kvantitative metoder (Larsen, 1992), som ofte ud fra en positivistisk tradition peger mod problematiserende fund. Fordelen ved de mindre kvalitative undersøgelser er, at man lettere kan udpege konkrete retninger for intervention, der vil give mening i den lokale kontekst. De tre andre indeholder nogle normative agendaer i forhold til fremtidig intervention (Lind, 2011; Olsen & Lind, 2011; Lyng, 2016; Holbech, 2014). Interventionsbaserede studier forsøger ofte at finde ud af, hvordan en given intervention kan gøres bedre i forhold til en given problemstilling. To andre af de lokale studier peger også på konkret lokal intervention (Berliner et al., 2016; Glendøs, 2016), men er knap så fokuserede på problematiserende østgrønlandske forhold.

5.3 Fremtidens forskning i Østgrønland

Kan man undersøge, hvordan det er fat med børn og unge i Østgrønland, uden at blive stigmatiserende? Måske skal der flere og andre metoder på banen, der giver en anden type indsigt. I en fremlægning fra 2005 af grønlandsforskningens historie siden 1875 skildres det, hvordan grønlandsforskningen generelt har udviklet sig fra at være centreret i forskning *om* Grønland til mere at være forskning *i og for* Grønland (Arneborg & Secher, 2005; Thisted et al., 2005), og de sidste par års forskning, som dette review har inkluderet, tyder på, at de nyeste studier (Berliner et al., 2016; Glendøse, 2016; Lyng, 2016) har en tendens til metodisk at være forskning *med* Grønland – altså forskning, der er baseret på lokal bestemmelse og medinddragelse, men som også rummer lokalt forankret intervention og derved i tæt samråd med den lokale befolkning også forsøger at gøre noget ved problemerne i stedet for “blot” at beskrive dem.

Dette er specielt udtalt for studiet omhandlende community-forskningssprojektet “Siunissaq uagut pigaarput” (Fremtiden tilhører os) (Berliner et al., 2016). Selve studiets fokus lyder: “Om det smukke og forunderlige i Tasiilaq og Nanortalik” og er det eneste af reviewets studier, der nærmest udelukkende fokuserer på positive sider af Østgrønland. Når man i en reviewanalyse gennemgår alle de inkluderede 43 studiers noget nedslående resultater, kan man godt savne mere forskning af, i og med Østgrønland, der diskursivt italesætter de lokale ressourcer, er baseret på lokal medbestemmelse og deri tillige er funderet i de lokale kræfter og styrker, som jo også findes side om side med problemerne.

Derfor kunne vejen frem i den lokale østgrønlandske forskning omkring børn og unge være at fokusere forskningens formål og fokus i samarbejde med den lokale befolkning. Herunder eksempelvis spørgsmål som: Hvad giver mening for de lokale, at der bliver forsket i? Hvordan ønsker de denne forskningsbaserede viden kan bruges? Hvordan bliver man klogere på liv, problemstillinger og mobilisering af de lokale ressourcer? Hvad er særlig vigtigt for det at være ung eller barn i Østgrønland? Men mest af alt tror jeg, at vejen frem handler om at finde og udvikle undersøgelsesmetoder, der hænger sammen med den lokale form for kommunikation og formidling. Altså forskning, der tager udgangspunkt i, hvordan østgrønlænderne selv ville undersøge og formidle viden.

6. Kort opsamlende konklusion

Indsamlingen af empirisk forskning omkring børn og unge i Østgrønland er hentet dels via systematiske review søgning og dels via egne (“tilfældige”) netværk. Det er derfor ikke sikkert, at de 43 inkluderede studier dækker al forskning, der er foretaget omkring børn og unge i årene 1976-2016. Men

reviewet giver et billede af, hvordan traditionel vestlig forskning fremlægger Østgrønland. Den inkluderede forskning er overvejende problemfokuseret. Det er ofte brugbart at pege på problemerne, for at indsatsen for at løse disse problemer kan igangsættes. Men hvis forskningen har til hensigt at pointere områder oplagte til sociale indsatser og forebyggende arbejde, bør forskerne inkludere en vurdering af, hvordan selve forskningspraksissen kan være med til at stigmatisere befolkningen i Østgrønland ud fra en problemorienteret diskurs, der kan blive identificerende for Østgrønland og menneskene, som bor der. Vejen frem i den lokale østgrønlandske forskning kunne i stedet være at give de lokale beboere mere indflydelse på, hvordan forskningen om dem og de østgrønlandske forhold skal retningsbestemmes, udføres og formidles.

REFERENCER

- Andersen, L.B. (2010). Forskningskriterier. In Andersen, L.B. (Ed.), *Metoder i statskundskab*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, S., Mulvad, G., Pedersen, H.S. & Laurberg, P. (2004). Body proportions in healthy adult Inuit in East Greenland in 1963. *International Journal of Circumpolar Health*, 63:sup2, 73-76, DOI: 10.3402/ijch.v63i0.17817
- Arneborg, J. & Secher, K. (2005). Forskning i Grønland – forskning for Grønland. Hovedtræk i Kommissionens historie. In Thisted, K. (Ed.), *Grønlandsforskning. Historie og perspektiver*. Det Grønlandske Selskab.
- Bem, S.B. & De Jong, H.L. (2001). *Theoretical Issues in Psychology. An Introduction*. London, Thousand Oaks, New Delhi, Sage Publications.
- Berliner, P., Enghoff, T. & Molbech, A. (2016). *Siunissaq uagut pigaarput / Fremtiden tilhører os. Om det smukke og forunderlige i Nanortalik og Tasilaq. Årbog 2016*, Odder, Denmark, Narayana Press.
- Bjerregaard, P. & Lynge, I. (2006). Suicide – a challenge in modern Greenland. *Archives of Suicide Research*, 102, 209-220.
- Bjerregaard, P. (2005). Sundhedsforskningens historie i Grønland (translated: “The History of Health Science in Greenland”). In Thisted, K. (Ed.), *Grønlandsforskning. Historie og perspektiver (translated “Research in Greenland. History and perspectives”)*. Denmark: Det Grønlandske Selskab.
- Bjerregaard, P., Curtis, T., Jørgensen, M. & Sales, Y. (2006). Folkesundhed i Grønland: epidemiologisk transition og social epidemiologi. *Månedsskrift for praktisk lægegerning*, 84, 219-229.
- Bjerregaard, P. & Larsen, C.V.L. (2015). Time trend by region of suicides and suicidal thoughts among Greenland Inuit. *International Journal of Circumpolar Health*, 74:1, 26053, DOI: 10.3402/ijch.v74.26053
- Bjerregaard, P., Senderovitz, F. & Ramlau-Hansen, L. (1995). *Kalaallit Nunaanni inuit peqqinnerlu / Mennesker og sundhed i Grønland (translated: People and health in Greenland)*, Denmark and Greenland, Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi, DIKE & Landsstyremrådet for Sundhed, Miljø og Forskning.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: en introduktion (translated: “Qualitative methods, approaches and perspectives: an introduction”). In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Ed.), *Kvalitative metoder – en*

- grundbog (translated: "Qualitative methods – a handbook"). Copenhagen, Denmark: Hans Reitzels Forlag.
- Christensen, G. (2003). *Psykologiens videnskabsteori* (translated: "The philosophy of psychological science"). Copenhagen, Denmark: Roskilde Universitetsforlag.
- Christensen, U., Bjerregaard, P. & Curtis, T. (1996). *Sundhedsvæsenet i Grønland – befolknings brug, tilfredshed og ønsker* (translated: *The health service in Greenland – public use, satisfaction and wishes*). Copenhagen, Denmark: DIKES Grønlandsskrifter & NIPH, National Institute of Public Health.
- Clearinghouse, D. (2011). Notat om forskningskvalitet. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) Arts, Aarhus Universitet.
- Curtis, T., Bjerregaard, P., Senderovitz, F., Christensen, U. & Pars, T. (1995). *Levevilkår, livsstil og helbred i Grønland – Temarapport fra forskningsprojektet Sundhedsprofil for Grønland. Handler om selve undersøgelsen, om livsbetingelserne og om sundhedsadfærd samt om en selvurderet helbreds- og sygdomsforekomst. Sammenligning mellem byer og bygder*. Danmark, Statens Institut for Folkesundhed, SIF.
- Curtis, T., Larsen, H.B., Helweg-Larsen, K., Pedersen, C.P., Olesen, I., Kristian, S., Jørgensen, M.E. & Bjerregaard, P. (2006). *Unge trivsel i Grønland 2004*. Denmark and Greenland, Inussuk.
- Curtis, T., Olsen, I., Kjeldsen, A.B. & Bjerregaard, P. (2005). Experiences from three community health promotion projects in Greenland. *International Journal of Circumpolar Health*. 64:3, 260-268, DOI: 10.3402/ijch.v64i3.17993.
- Dahl-Petersen, I.K., Larsen, C.V.L., Nielsen, N.O., Jørgensen, M.E. & Bjerregaard, P. (2016). Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2014/Kalaallit Nunaanni Innuttaasut Peqqissusaannik Misissuisitsineq 2014: Levevilkår, livsstil og helbred/Inuunermit atugassarititaasut, inooriaaseq peqqissuserlu. In I.K Dahl-Petersen & P. Bjerregaard (Ed.), *SIF's Grønlandsskrifter, nr. 28*. Statens Institut for Folkesundhed – SIF's Grønlandsskrifter, nr. 28. Copenhagen, Denmark: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet / University of Southern Denmark and Naalakkersuisut, Government of Greenland.
- Dahl-Petersen, I.K., Pedersen, C.P. & Bjerregaard, P. (2007). *Notat om unge med god trivsel*. Greenland and Denmark, MIPI, Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik. Documentation Centre on Children and Youth. Paarisa – Folkesundhedsafdelingen, Statens Institut for Folkesundhed.
- De L'homme, P.R.M. (1987). En etnoøkologisk undersøgelse af et fangersamfund i Østgrønland. *Tidsskriftet Grønland*. Årg. 36, nr. 7/8, p.214-219.
- Denzin, N.K. & Lincoln, Y. (2011). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In N.K. Denzin & Y. Lincoln (Ed.), *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. USA, UK, India, Singapore: Sage Publications.
- Glendø, M. (2016). Was it useful? Multilayered outcome of a psychosocial intervention with teachers in East Greenland. *Outlines. Critical Practice Studies*, 17, 62-85.
- Glendø, M. & Berliner, P. (in review). Forty years of research concerning children and youth in Greenland: a mapping review. *International Journal of Circumpolar Health*.
- GS, G.S.-G.S. (2016). *Statistisk Årbog – Statistical Yearbook*, www.stat.gl (3. nov. 2016). The government of Greenland, Naalakkersuisut.
- Hardenberg, M. (2009). In search of Thule children: Miniature playthings as a means of socializing children. *Proquest Dissertation and Theses Global*.
- Hendriksen, K. (2013). Grønlands bygder – økonomi og udviklingsdynamik. Ph. d. afhandling fra Aalborg Universitetscenter, Institut for planlægning.
- Hicks, J. (2007). Selvmord blandt grønlandske unge i et historisk og cirkumpolart perspektiv. In W. Kahlig & N. Banerjee (Ed.), *Børn og Unge i Grønland – en antologi*. Denmark: MIPI – Videnscenter om børn og unge, Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet & milik publishing.

- Holbech, J. (2014). *Modstand mod sprog – modstand mod læring – og om retten til et modersmål i Østgrønland* (translated: “Resisting languages – resisting learning – and about the right to a mother tongue in East Greenland”). Rapport fra Almen Diplomuddannelse (AD) i Evaluering, Læring og pædagogisk udvikling.
- Jørgensen, M. & Philips, L. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications.
- Karpatscof, B. (2015). Den kvalitative undersøgelsesforms særlige kvaliteter. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Ed.), *Kvalitative metoder. En grundbog*. Copenhagen, Denmark: Hans Reitzels Forlag.
- Kloos, B., Hill, J., Thomas, E., Wandersman, A., Elias, M.J. & Dalton, J.H. (2012). *Community Psychology – Linking Individuals and Community. Third Edition*, Australia, Brazil, Japan, Korea, Mexico, Singapore, Spain, UK, US, Wadsworth: Cengage Learning.
- Knudsen, A.-K.S., Long, M., Pedersen, H.S. & Bonefeld-Jørgensen, E.C. (2015). Life-style, reproductive factors and food intake in greenlandic pregnant women: the ACEPT sub-study. *International Journal of Circumpolar Health*. 74: 29469 - <http://dx.doi.org/10.3402/ijch.v74.29469>.
- Langgård, K. (1999). Vestgrønlandernes syn på østgrønlandernes gennem tiden. In ÅRSSKRIFTREDAKTIONEN (Ed.), *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 1998/99*. Ilisimatusarfik, University of Greenland. Greenland: Forlaget Atuagkat.
- Larsen, F.B. (1992). Voldsom død og social forandring i Ittoqqortoormiit (translated: Excessive death and social change in Ittoqqortoormiit). In R. Petersen (Ed.), *Grønlandsk Kultur og Samfundsforskning 1992*. Denmark and Greenland: Ilisimatusarfik/Forlaget Atuagkat. GL.
- Lind, M. (2011). Baggrundsrapport – Tilbud til og muligheder for børn og unge i Tasiilaq og bygder. In K. Sermersooq (Ed.). *Kommuneqarfik Sermersooq*.
- Lofland, J., Snow, D., Anderson, L. & Lofland, L.H. (2006). *Coding. Analyzing Social Settings. A Guide to Qualitative Observation and Analysis*, p. 20. Wadsworth/Thomson.
- Lyng, A.E. (2016). “Pas på mig”. Børnetalsmandens høring af børn og voksne borgere om børns vilkår i Tasiilaq – set i forhold til børns rettigheder (translated: “Take care of me”. the spokesperson for children report from visit i Tasiilaq in June 2016). Nuuk, Greenland: MIO Meeqqat Inuusuttullu Oqaloqatigiinnittarfiat. Meeqqat Pisinnaati-taarffiinik Sullissivik. Børnerettighedsinstitutionen. National Advocacy for Childrens Rights.
- Lyng, I. (1985). Suicide in Greenland. *Arctic medical research*, 40, 53-60.
- Lyng, I. (2001). Psykiske lidelser i Grønland – før og nu. *Psyke & Logos*, 22, 1. p. 11-26. Tema: Transkulturel psykologi.
- Mipi 2011. Projekt Børnepanel. MIO-rapport hentet fra MIPI, Meeqqat Inuusuttullu Pili-lugit Ilisimasaqarfik. Documentation Centre on Children and Youth, Greenland, <http://mio.gl/wp-content/uploads/2015/03/Projekt-B%C3%B8rnepanel-DK.pdf>
- Moltke, I., Fumagalli, M., Korneliussen, T.S., Crawford, J.E., Bjerregaard, P., Jørgensen, M.E., Grarup, N., Gulløv, H.C., Linneberg, A., Pedersen, O., Hansen, T., Nielsen, R. & Albrechtsen, A. (2015). Uncovering the genetic history of the present day greenlandic population. *American Journal of Human Genetics*, 96, 54-69.
- Nauman, W.L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Essex: Pearson Educational Limited.
- Nelson, G. & Prilleltensky, I. (2010). *Community Psychology: In Pursuit of Liberation and Well-being. 2nd. Edition*. New York: Palgrave Macmillian.

- Naalakkersuisut, G. (2016a). Engagerede borgere i Tasiilaq. *Naalakkersuisut, Government of Greenland Nyheder*, http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Nyheder/2016/06/060616_mlo.
- Naalakkersuisut, G. (2016b). Midler til familiebehandlingscenter i Tasiilaq. *Naalakkersuisut, Government of Greenland Nyheder*, <http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Nyheder/2016/07/050716-Tasiilaq-Fambeh-center>.
- Okoli, C. & Schabram, K. (2010). A guide to conducting a systematic literature review of information systems research. *Sprouts* – <http://sprouts.aisnet.org/10-26>.
- Olsen, N. & Lind, M. (2011). Børn og unge i Tasiilaq og bygderne – aktuelle muligheder og vilkår – anbefalinger til en fremtidig indsats. Greenland: Kommuneqarfik Sermersooq.
- Orford, J. (1999). *Community Psychology – Theory and Practice*. USA: John Wiley & Sons.
- Pedersen, B.K. (2002). Hjemve som brik til en selvforståelse – ud fra flytteønsker blandt 12-19-årige i Grønland. *Grønlandsk Kultur og Samfundsforskning 2000-01*. Greenland: Ilisimatusarfik/Forlaget Atuagkat.
- Pedersen, C.P. & Bjerregaard, P. (2013). *Det svære ungdomsliv: unges trivsel i Grønland 2011: en undersøgelse om de ældste folkeskoleelever = Inuusuttuuneq nalorninartulik: Kalaallit Nunaanni inuusuttut akornanni atugarissaarneq pillugu meeqqat atuarfiani atuartut angajullit akornanni 2011 – mi misissuisitsineq* Copenhagen & Nuuk, Statens Institut for Folkesundhed, Naalakkersuisut.
- Pedersen, C.P., Dahl-Petersen, I. K. & Bjerregaard, P. (2007). Notat om selvmordstanker og selvmordsforsøg blandt unge i Grønland. *MIPI • Videnscenter om Børn og Unge. Paarisa • Folkesundhedsafdelingen. Statens Institut for Folkesundhed*. Greenland and Denmark.
- Pedersen, C.P., Mikkelsen, S.S. & Bjerregaard, P. (2013). *Meeraq kinaluunniit piitsuutitaalluni peroriartussanngilaq: Kalaallit Nunaanni meeqqat akornanni piitsuuneq atukkanilu assigiinngissutit = Ingen børn skal vokse op i fattigdom: fattigdom og social ulighed i børnehøjde i Grønland (translated: No child should grow up in poverty: poverty and social inequality for children in Greenland)*. Greenland, Nuuk, MIO.
- Philips, L. (2010). Diskursanalyse. In L. Tanggaard & S. Brinkmann (Ed.), *Kvalitative metoder: En grundbog*. Copenhagen, Denmark: Hans Reitzels Forlag.
- Randolph, J.J. (2009). A guide to writing the dissertation literature review. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, Volume 14, Number 13.
- Rex, K.F., Krarup, H.B., Laurberg, P. & Andersen, S. (2016). Liver biochemistry and associations with alcohol intake, hepatitis B virus infection and inuit ethnicity: a population-based comparative epidemiological survey in Greenland and Denmark. *International Journal of Circumpolar Health*, 75, 1-12.
- Rønne, M., Niclasen, B. & Blaabjerg, A. (2012). Nøgletal om børn og unge i Grønland 2011. *MIO – (rapporter) – Naqiterisisisooq • Greenland and Denmark: MIPI – Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik/Videnscenter om Børn og Unge*.
- Sommer, K. (2014). Forsoning mellem Øst- og Vestgrønland ønskes. *KNR, Kalaallit Nunaata Radioa. Greenlandic Broadcasting Corporation. 16. oktober 2014, 2017*, <http://knr.gl/da/nyheder/forsoning-mellem-%C3%B8st-og-vestgr%C3%B8nland-%C3%B8nskes>
- Søndergaard, D.M. (2000). *Tegnet på kroppen*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Thisted, K. (2002). *Grønlandske fortællere. Nulevende fortællekunst i Grønland*. Materialet indsamlet af Karen Littauer. Denmark, Aschehoug (Sangill Grafisk), 2002.
- Thisted, K., Henriksen, N., Taagholt, J., Born, E., Bjerregaard, P., Gulløv, H.C., Thuesen, S. & Sejersen, F. (2005). Redaktionens forord. In Thisted, K. (Ed.), *Grønlandsforskning*

- ing. Historie og perspektiver (translated: Research in Greenland. History and perspectives)*. Denmark: Det Grønlandske Selskabs skrifter XXXVIII.
- Tiftikiçi, N. & Larsen, M.S. (2013). *Fem faser i en brief review-proces. Draft. En manual*. Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.
- Toft, G., Pedersen, H.S., Bonde, J.P. & Inuendo Research Team (2004). Semen quality in Greenland. *International Journal of Circumpolar Health*, 63. Suppl 2, p. 174-178.
- Aaen-Larsen, B. & Bjerregaard, P. (2003). Changes in causes of death and mortality rates among children in Greenland from 1987-91 to 1992-99. *Scandinavian Journal of Public Health*, 31, 187-193.